

oudste slingerklok met gewicht

Van onze verslaggever
Maarten Keulemans

AMSTERDAM In het depot van het Universiteitsmuseum Utrecht hebben experts mogelijk 's werelds oudste door een gewicht aangedreven slingerklok ontdekt. De klok bewijst volgens kenners eens te meer dat de slingerklok een Nederlandse vinding is.

De klok wordt toegeschreven aan Salomon Coster, de klokkenmaker van de Nederlandse sterrenkundige Christiaan Huygens. Aan die laatste schrijft men de uitvinding van de slingerklok toe: op Tweede Kerstdag 1656 schreef Huygens in een brief dat het hem was gelukt een slingerklok te ontwerpen die dankzij een gewicht op eigen kracht bleef lopen. Huygens had goede klokken nodig om het verloop van de hemellichamen nauwkeurig te kunnen meten.

De nu ontdekte klok lijkt 'als twee druppels water' op een tekening die Huygens twee jaar later publiceerde, zegt directeur Carel Hofland van het Museum van het Nederlandse Uurwerk, dat het kleinood in bruikleen heeft. Ook de sobere afwerking wijst er volgens kenners op dat de klok in 1657 of 1658 is gemaakt. 'Bij klokken van iets latere datum springt meteen de mooiere afwerking in het oog', zegt Hofland.

Waar de klok vandaan komt, is onduidelijk. Vast staat dat een particulier het apparaat in de jaren dertig van de vorige eeuw verkocht aan het

universiteitsmuseum. Daar duurde het een tijd voordat men de betekenis ervan inzag, onder meer omdat het mechaniek niet meer in het originele kastje zat.

Heen en weer wiegende slingers werden al sinds de dagen van Galilei (1564-1642) gebruikt om de tijd bij te houden. Het zou echter nog even duren voordat men de slinger koppelde aan een uurwerk dat door een naar beneden zakkend gewicht aan de gang werden gehouden. Tegelijkertijd ontstonden de eerste opwind-

Klok lijkt als twee druppels water op ontwerp Huygens

klokken. 'Die waren praktischer voor transport, maar minder nauwkeurig', zegt Hofland. Van de oudste opwindklokken zijn er enkele bewaard gebleven.

De laatste jaren is er 'een zeer turbulent stukje klokkengeschiedenis gaande', vertelt uurwerkmaker Tjeerd Bakker van Museum Boerhaave. Zo maken enkele Engelse onderzoekers aanspraak op de uitvinding van de slingerklok met gewicht: die zou een vondst zijn van een zekere Edward East. 'Maar voor zo ver ik weet hebben ze dat nog niet hard kunnen maken,' zegt Bakker.

De slingerklok. Volgens kenners het bewijs dat het een Nederlandse uitvinding is. Foto Raymond Rutting / de Volkskrant

Dan is er nog een mysterieuze slingerklok met gewicht die in 1986 opdook op een veiling en in het bezit is van het British Museum in Londen. Die wordt toegeschreven aan de Nijmeegse klokkenmaker Van Call, maar lijkt in het geheel niet op Huy-

gens' ontwerp. 'Er zijn sterke vermoedens dat het een vervalsing is', zegt Hofland. Maar Bakker sluit niet geheel uit dat de klok echt is: 'Wellicht gaat het om een ruw probeersel dat Huygens bij Van Call heeft laten maken.'

Begin december zullen klokkenexperts uit binnen- en buitenland het debat voortzetten op een symposium in Haarlem. Tot die tijd is de slingerklok van Huygens te zien in het Museum van het Nederlandse Uurwerk.